

K. NOREL

Hangertocht

Het was nog donker toen Frans Fekkes opstond, op de tast zich kleepte en met zijn schoenen in de hand de trap afsloep. Op straat was het bijna even donker als in huis, maar in het oude pakhuis van Dorus brandden een paar oliepitjes. Hij kreeg een handkar en reed daarmee in de richting van de pont. Het IJ was grauw en een kille wind deed Frans rillen tijdens het oversteken. Toen het begon te lichten was hij in het polderland. Op de langen weg was het druk. Karretjes als het zijne reden voor en achter hem. Fietsers op houten banden of rijdend op de velgen haalden hem rammelend in. Dit was de optocht van de Amsterdammers, die eten haalden voor hun honger. Frans liep de hele morgen. Toen at hij op het kret van zijn karretje de koude prak, die hij uit de keuken meegenomen had. Bij een huisje aan de weg dronk hij een kroesje water. Daarna ging hij weer verder. Zijn voeten werden pijnlijk van het lange lopen; zijn armen stijf van het duwen van de kar. Soms tastte hij naar een klein pakje in de binnenzak van zijn overjas. De avond viel. Frans was doodmoe.

In een boerenschuur zou hij slapen, had hij bedacht toen hij dit plan maakte; in het hooi, bij koeien en bij paarden. Dat was net kampeeren in vacantietijd. Hij liep een erf op. Een knecht kruide mest uit de stal naar buiten. „Wat moet jij?” vroeg hij aan Frans. „Mag ik hier slapen?” De knecht schold hem uit en dreigde met de mestvork. Frans vluchtte. In de groeiende duisternis strompelde hij achter zijn karretje. Een ander erf dorst hij niet op. Maar eindelijk dreef de moeheid hem toch weer naar een boerderij. Bij de eersten stap op het erf sloeg een waakhond aan. In het donker fonkelden zijn ogen en blonk zijn wit gebit. Weer vluchtte Frans. Maar ver kwam hij niet meer. Op het kret van zijn karretje zat hij te huilen van moeheid en van wanhoop. „Voetstappen klonken op den weg. Een schaduw doemde uit het donker op. „Wie is daar?” vroeg een man. Frans snikte. De man drukte op een

knijpkat. „Een kind!” zei hij. „Weet je al waar je slapen moet?” Frans schudde van neen. „Kom mee,” zei de man. Zelf schoof hij Frans z'n karretje. In een arbeidershuisje heeft Frans die avond bruine bonen gegeten, twee diepe borden vol. Op een klein zoldertje heeft hij geslapen met vier kleine jongens. De anderen morgen gaf de vrouw hem een stapel dikke, goed besmeerde boterhammen en een fles melk. Toen ging Frans weer op stap. Zijn maag jeukte voor het eerst in weken niet. Het begon te regenen. Geen harde regen. Het sieperde slechts. Maar het hield niet weer op. Zijn handen en polsen werden nat en koud; zijn jas werd zwaar als lood; het water sopte in zijn schoenen. Hij liep zich warm ofschoon hij tot zijn huid nat was. Maar toen hij op het kret van zijn karretje ging zitten om zijn boterhammen op te eten, rilde hij van kou. Hij ging weer verder.

Toen haalden hem twee mannen in, die, ook een handkar duwden. „Nog even, makker,” moedigden ze hem aan. „Nog eventjes, dan ben je in de Meer.” Frans spande zich in om met de mannen op te lopen en zij regelden zich naar hem. Ze zeiden dat hij die nacht wel bij hen slapen kon. De mannen braken een dijksmagazijntje open. Daar stond een roestig kachelletje en er lag stro. De mannen maakten vuur. Op het gloeiend kachelletje warmden zij eten, aardappelen met kool, en ze lieten Frans meepikken uit hun pannetje. De natte kleren, opgehangen boven het kachelletje, dampden. Zij sliepen in het stro. Op de morgen van de derde dag stond Frans op de hoge dijk van de Wieringermeer en keek de polder in als was die het beloofde land. In die grote boerderijen met de rode en de rieten daken was alles wat hij nodig had: tarwe en aardappelen, erwten en olie. Vandaag zou hij dat alles kopen. „Good luck!” zeiden de mannen. „We hopen dat je slagen mag.” Frans wilde bij de eerste boerderij het erf opgaan. Het hoefde niet. Een groot plakkaat was op het hek gespijkerd.

„Niets af te geven!" stond daar op. Op het hek der tweede boerderij las hij: „Hier wordt niets meer verkocht." Op alle volgende hekken stond iets dergelijks en de meeste waren met kettingen gesloten. Frans kwam een volle bakfiets tegen. „Je moet hier niet zijn," lichte hij Frans in. „Hier komen veel te veel. Een zijweg moet je inslaan. Daar vind je nog wel wat."

Hij ging een zijweg in. Zijn karretje dokkerde op de klinkers. Hij liep een erf op. Maar voor het keukenraam stond een boerin van neen te schudden. Veel erven liep hij tevergeefs op. Maar eindelijk stond een boer hem toch te woord. „Hebt u wat voor mij?" vroeg hij. „Wat heb jij voor mij?" was de wedervraag. Frans haalde uit zijn binnenzak een pakje voor de dag en maakte het voorzichtig los. Een etui kwam te voorschijn. Hij knipte het open. Op blauw fluweel lag er een zilveren polshorloge. Frans toonde het als een schat. Maar de boer lachte smalend. „Niet nodig, vrind. Ga jij maar door." Frans stond ontzet. Hier had hij huizen op gebouwd. Hij had er op gerekend dat hij hiervoor alles kon krijgen wat hij hebben wou. „Niet nodig, vrind,!" zei nu de boer. En de deur werd voor hem dichtgeslagen. Toen het avond werd wist hij niet hoeveel boerderijen hij was afgelopen, aan hoeveel boeren hij zijn horloge had getoond en hoeveel hoofden hij nee had zien schudden. Hij durfde zijn horloge dat hij de eerste keer met zoveel trots en zulk een stellige verwachting had getoond, thans amper meer te laten zien.

Het was al schemerig toen hij zijn doosje nog eens opendeed. Het horloge blonk lang zo mooi niet op het blauw fluweel als vanmorgen, toen de zon scheen. Frans keek niet eens op, toen hij het toonde. Hij wist wel dat hij dan toch weer een schuddend hoofd zou zien. Maar deze boer riep: „Vrouw!" en hij zei tegen Frans: „Kom binnen!" Hij kreeg een glas melk, terwijl de boer en zijn vrouw tezamen praatten. „Wat moet je er voor hebben?" vroeg de boer. „Aardappelen en tarwe en olie en boontjes!" riep Frans in grote blijdschap dat hij nu eindelijk toch slagen zou. „Nog meer?" spote de boer, en hij schoof het klokje van zich af. Frans schrok. „Is dat teveel?" vroeg hij. „Twintig pond tarwe en geen kruimel meer." „Maar ik moet ook aardappelen hebben en olie

en...." „Je moet misschien de hele wereld hebben," spote de boer. „Twintig pond tarwe, niet of graag." En toen deed Frans het, omdat hij toch iets kreeg. Hij gaf zijn klokje en hij kreeg een zakje tarwe. Toen hij het zakje het erf afdroeg woog het zwaar, maar op zijn karretje was het zo nietig. En dat was alles wat hij krijgen zou. Hij had geen ruilgoed meer en ook geen geld. Die nacht sliep hij in een wagenhuis, waarin hij ongevraagd en ongeweigerd binnen was gedrongen. Hij vond er hooi en spreidde een leger. Zijn zakje tarwe was zijn hoofdeluw.

De andere morgen sloop hij in de schemer uit de schuur. Hij sjoerde aan zijn karretje, dat hij de vorige avond in de berm had laten glijden. Hij trok tevergeefs. Het gras was glad en glibberig en hij scheen al zijn krachten kwijt te zijn. Toen kwam de boer. Frans' hart sloeg hem. Maar deze boer schold hem niet uit. Hij trok het karretje voor hem op de weg. Hij vroeg hem ook of hij gegeten had en toen Frans zei van neen, nam hij hem mee in huis en bracht hem in de grote keuken. Daar kreeg hij een diep bord karnemelkseppap en brood met kaas en worst er op. De boer vroeg veel aan Frans en hij vertelde. Van het gebrek thuis vertelde hij en van zijn vader, die door de Duitsers meegenomen was, en van zijn plan om te zorgen dat Moeder en de broertjes geen honger zouden hebben op het Kerstfeest. Maar ik had geen goede ruilwaar, zei hij. Ik kon alleen wat tarwe krijgen voor mijn klokje. De boer zei niets, toen Frans verteld had.

En de boerin ook niet. Hij wou weggaan. Toen stond de boer op. „Rij je karretje eens naar de schuur," zei hij. Frans deed het. En de boer schepte zakken vol aardappelen en zette ze op zijn kar. „Ik heb geen geld," zei Frans. De boer schepte een zak vol tarwe, en zette die er bij. „Ik heb geen geld!" riep Frans nog eens. De boer liep naar een vat en tapte daar twee flessen olie uit, die hij ook op het karretje legde. „Maar ik kan niet betalen!" riep Frans in wanhoop uit. „Zouden jullie zo Kerstfeest kunnen vieren?" vroeg de boer. Toen begreep Frans het. Hij lachte en snikte tegelijk. „Dit is.... dit is reusachtig," zei hij. Hij had een hoge kleur toen hij de boerderij verliet.

Trots liep hij achter zijn volle wagen, de lange zijweg af en toen de hoofdweg, die nog langer was. Uit de Meer kwam hij weer in het oude land. Zwaar reed zijn kar nu, maar dat was fijn. 's Middags begon het te regenen en hard te waaien. Frans telde het niet. Geen regen en geen storm kon hem deren. Hij was op weg naar huis. Toen het avond werd vond hij een losse schuur. Zijn karretje reed hij er binnen. Het was tochtig in de schuur en er was weinig stro. Hij klappertandde van de kou. Wat gaf het? Dit was de laatste nacht. Morgen zou hij thuis zijn. Reeds in de voornacht werd hij wakker. Zijn voeten waren koud als ijs; hij rilde. Maar als hij aan zijn voorhoofd voelde, was dat heet. Hij deed geen oog dicht die gehele nacht. Toen hij 's morgens opstond, had hij erge hoofdpijn en was hij nog vermoeider dan de vorige avond. Maar des te sterker werd zijn drang naar huis te gaan. Hij schoof zijn karretje den weg op. Het lopen zou hem wel weer warm maken. Dat deed het ook. Hij zweette. De kar was zwaar, veel zwaarder dan gisteren, vond hij. Vele malen moest hij rusten op het kret. Maar dan joegen de koude rillingen hem langs den rug.

Eten kon hij niet. Van het fijne, dik belegde tarwebrood, dat de vrouw van den goede boer hem meegegeven had, kreeg hij geen kruimel door de keel. Al zwaarder woog de kar op zijn vermoeide armen. Laat in de middag zag hij de Amsterdamse torens. Daar was de stad! Hij kwam tóch thuis. De torens kropen weldra in de schemer weg. Maar hij had Amsterdam gezien. Hij wist dat hij nu dicht bij huis was. Hij zeulde met zijn wagentje in het vallende duister voort. In donker kwam hij aan de pont. Het was verschrikkelijk koud op het IJ. En Frans was vreselijk moe. Zijn hoofd klopte of het barsten zou, en zijn hart sloeg in zijn keel. Als een ziek vogeltje zat hij ineengedoken op het kret van zijn wagentje. Een man stootte in het donker tegen Frans.

De pont lag aan de wal. Frans had het niet gemerkt. Rillend schoof hij zijn wagentje vooruit. Bij de oprit struikelde hij. Een fietser schold. Een man schoof zijn karretje voor hem naar boven. Nu was hij in de stad. Maar hij was onuitsprekelijk moe. Hij wist op het laatst niet of hij liep of stilstond. Hij wist niet waar hij was. „Ik kan niet, ik kan niet,” snikte hij al

stropmelend. Toen was hij plotseling in hun eigen straat. Ginds was hun huis. Hij rukte aan het bellekoord, dat uit de bus naar buiten hing. De deur ging open. „Moeder, voor hét Kerstfeest!” zei Frans, en hij wees met beide handen naar zijn volbeladen wagen. Toen zakte hij in Moeders armen in elkaar.